

KEREKES LÁSZLÓ

A technológiai változások hatása a diplomáciai és konzuli jogra

ABSTRACT

Digital diplomacy? E-diplomacy? Cyber diplomacy? Same concepts, right? For a person who is not familiar with international law, these terms may sound deceptively similar, but by the time the article reaches the end, the dear Reader will be aware of the meaning of these terms.

Technological changes have not spared the second most ancient craft, diplomacy. In my thesis, I examine how digital changes appear on the diplomatic stage. that is why I am dividing the article into two larger parts.

In the first chapter, I examine the effects of technology on diplomacy. In doing so, I will touch on the three concepts already mentioned above, and I will also try to touch on the individual diplomatic developments taking into account the case law. In the second part, I present the latest technological challenges affecting consular relations, focusing on the presentation of the Consular Service and the digitalization of consular relations.

When presenting the above, I mainly use descriptive and comparative methods.

Keywords: digital diplomacy ■ cyber diplomacy ■ e-diplomacy ■ e-consular law

I. BEVEZETÉS A DIPLOMÁCIAI ÉS KONZULI KAPCSOLATOK JOGÁBA

Ebben a fejezetben bemutatom a diplomáciai és konzuli kapcsolatok történetét, valamint kitérek a fontosabb fogalmakra a szakirodalom és a releváns nemzetközi egyezmények felhasználásával.

Amint azt fentebb említettem, a diplomácia olyan ősi, hogy már-már a második legősibb mesterségnek tekinthető. Ez olyannyira igaz, hogy az első dokumentált diplomáciai esemény az ókori Mezopotámia területén történt, mégpedig az Umma és Lagas városállamok között kötött határmegállapító szerződés Kr.e. 3000 környékén.^[1] A kezdeti időkben főképp a *ius ad bellum*

[1] Siska – Szemesi, 2006, 7.

érvényesült, vagyis a háborúindítás joga, míg a diplomáciának inkább kisegítő szerepet szántak. Végül az állami szuverenitás korlátozásának mérföldköveként^[2] 1928-ban az államok megkötötték a Kellog-Briand paktumot, mely kimondta, hogy „A Magas Szerződő Felek elismerik, hogy a közöttük esetleg felmerülő bármely természetű vagy eredetű vitáknak vagy nézeteltéréseknek megoldását vagy elrendezését mindenkor békés úton szabad keresni.”^[3] Vagyis a háborúindítás háttérbe szorult, és a diplomáciai megoldás lett az elsődleges útja a nemzetközi konfliktusok megoldásának.

Ezt követően tekintsük át, hogy mit is jelent a diplomácia. A diplomácia egyszerre jelent tevékenységet és szervezetet. Mint szervezet azokat az állami szerveket jelenti, amelyek a hivatalos kapcsolatokat tartják fenn más államokkal, ezt nevezzük külkapcsolatoknak.^[4] Ezen szervezet szintén két csoportra osztható: az állam területén működő, valamint idegen államban működő szervekre. Az előbbihez tartozik az államfő, parlament, kormányfő, külügyminiszter, valamint az egyes szakminiszterek. Az utóbbihoz tartoznak az ún. külképviseletek: diplomáciai képviselők, nemzetközi szervezetek mellett működő állandó képviselők, hivatalos küldöttségek, egyéb képviselők.^[5]

A diplomáciai kapcsolatok egyik legfontosabb jogforrása az 1961-ben Bécsben kihirdetett Egyezmény a diplomáciai kapcsolatokról (a továbbiakban: BDE). Magyarországon ezt az 1965. évi 22. tvr. hirdette ki. Ennek értelmezése alapján megállapítható, hogy a diplomácia nem más, mint az állam külpolitikájának megvalósítása érdekében kifejtett békés tevékenység, valamint az intézményrendszer, ami ezt ellátja.^[6] Hangsúlyozandó, hogy a diplomácia békés tevékenység, főszabály szerint mentes az erőszaktól. Ez annyira fontos fogalmi elem, hogy a négy legfontosabb diplomáciai alapelvben is megjelenik. Ezek pedig az államok szuverén immunitása, az államok függetlensége és egyenlősége, nemzetközi béke és biztonság fenntartása, valamint a nemzetek közötti baráti kapcsolatok előmozdítása.

Amennyiben az állam területén található szervezetet vizsgáljuk, látható, hogy mindegyik szervnek megvan a maga feladata a külügyeket illetően, ezt hazánkban az Alaptörvény szabályozza. Az Országgyűlés felhatalmazást ad a nemzetközi szerződések kötelező hatályának elismerésére, határoz a háborús helyzetről és a békekötésről, ellenőrzi a kormány külpolitikai tevékenységét.^[7] A köztársasági elnök képviseli Magyarországot, megbízza és fogadja a nagyköveteket, valamint az Országgyűlés felhatalmazása alapján elismeri a nemzetközi szerződés kötelező hatályát.^[8] A kormány meghatározza a külpolitika irányvonalait, a gyakorlati irányítást a külügyminisztériumon keresztül látja el.^[9]

[2] Siska – Szemesi, 2006, 51.

[3] Faluhelyi, 1929, 12.

[4] Nagy, 1999, 408.

[5] Nagy, 1999, 408.

[6] Nagy, 1999, 413.

[7] Alaptörvény 1.cikk (2) d) -h).

[8] Alaptörvény 9.cikk (4) a) - b).

[9] Nagy, 1999, 410.

A külképviseltek feladatairól a küldő állam gondoskodik, azonban a BDE 3. cikkében példálózóan meghatározza, melyek a tipikus feladatkörök. Ide tartozik a küldő állam képviseltele – ezt már pusztá jelenlétével megteszi, nem feltétel az aktív részvétel, azonban köteles átvenni ilyenkor is az állam részére érkező küldeményeket.^[10] Fontos feladat még az állam – annak polgárainak –, illetve jogi személyei érdekeinek védelme. Államot ért sérelem esetén rögtön felléphet, polgárt ért sérelem esetén abban az esetben nyújthat védelmet, ha a sértett már kimerítette a helyi jogorvoslati lehetőségeket.^[11] A külképviseltele tárgyal a fogadó állam kormányával, azonban szerződést csak külön meghatalmazás esetén kezdeményezhet. Ez a tárgyalás kizárólag a külügyminisztériumon keresztül történik, rendszerint jegyzék formájában.^[12] A külképviseltele tájékozódik a fogadó állam viszonyairól, ebben az esetben a megengedett eszközök felhasználásával. A képviseltele vezetője rendszeres jelentésben számol be erről a küldő állam kormányának. Talán a legfontosabb feladata a külképviselteleknek az államok közötti baráti kapcsolatok ápolása, a békés egymás mellett élés elősegítése.^[13]

Ezt követően tekintsük át a konzuli kapcsolatok jogát. Ahogyan a diplomácia, úgy a konzuli kapcsolatok eredete is a régmúltba nyúlik vissza. Az ókori Hellaszban jelen volt a proxenia jogintézménye, amely a mai konzulátusok őskének tekinthető. Kezdetben annyit jelentett, hogy a proxenosz oltalmába fogadott egy városba érkező idegen polgárt. Később feladatai kibővültek, mert idővel békebírói tevékenységet is ellátott.^[14]

Konzuli tevékenység alatt olyan államközi kapcsolatokat értünk, amelyek keretei között két állam megállapodása alapján a küldő állam közigazgatási tisztviselői a fogadó állam felségterületén konzuli feladatokat végeznek. Hátér-jogforrása a Konzuli kapcsolatokról szóló 1963. évi bécsi egyezmény (továbbiakban: BKE). Ezt hazánkban az 1987. évi 13. tvr. hirdette ki. Az Alaptörvény XXVIII. cikke értelmében „minden magyar állampolgárnak alkotmányos joga van ahhoz, hogy külföldi tartózkodása idején Magyarország védelmét élvezze”.

A konzulátusok feladatait a BKE határozza meg. Ezek közül az egyik legfontosabb az állampolgárok és jogi személyek érdek-, valamint jogvédelme.^[15] Annyiban különbözik a diplomáciai védelemtől, hogy nem feltétel a hazai jogorvoslati lehetőségek kimerítése, hanem az eljárás során bármikor lehet kérvényezni. Magyarország a külföldön bajba jutott polgárok konzuli védelmét a Konzuli Szolgálat útján látja el.^[16]

[10] Nagy, 1999, 419.

[11] Nagy, 1999, 419.

[12] Nagy, 1999, 419.

[13] Nagy, 1999, 419.

[14] Siska – Szemesi, 2006, 10.

[15] Nagy, 1999, 436.

[16] Nagy, 1999, 436.

Fontos feladat még a gazdasági, tudományos, kulturális, kereskedelmi, idegenforgalmi kapcsolat fejlesztése és előmozdítása. Ennek érdekében a konzulátus tájékozik a fogadó állam viszonyairól, amelyekről konzuli jelentést készít.^[17]

A konzulátus közjegyzői feladatokat is ellát, továbbá okiratokat és fordításokat hitelesít. A küldő állam polgárainak végrendeletét írásba foglalja. Ezen túlmenően részt vesz az útlevelek kiadásában, azok érvényességének meghosszabbításában, valamint vízum kiállításában. Ellátja a küldő állam kiskorú és cselekvőképtelen állampolgárainak védelmét a fogadó állam jogszabályai alapján.^[18]

Közreműködik a házasság megkötésénél, ha a házasuló felek a küldő állam polgárai, és ezt a fogadó állam jogszabályai megengedik. Továbbá részt vesz a küldő állam polgárainak születési és halotti anyakönyvi kivonatai elkészítésében. Kijelölhet a küldő állam polgárai vagy azok vagyona számára ideiglenes gyámot vagy gondnokot.^[19]

Ellátja a fogadó állam jogszabályaival összhangban a bírósági iratok kézbesítését és megkeresésének teljesítését, valamint közreműködik jogsegélyegyezmények^[20] lebonyolításában. Illetve, ha a küldő állam polgárai után a fogadó államban hagyatékok maradtak, erről a konzulátust a fogadó állam értesíti.^[21] A konzul segít az örökösök felkutatásában, valamint, ha a fogadó államban nincs hagyatéki eljárás megindítására jogosult személy, úgy a konzul intézkedéseket tehet.^[22]

Ellenőrzi a küldő állam hajóit és repülőgépeit, szükség esetén támogatást nyújthat. A konzul felülvizsgálhatja a járművek okmányait, valamint érintkezésbe léphet a hajó vagy repülőgép személyzetével. Hajótörés vagy repülőgép-szerencsétlenség esetén a fogadó állam hatóságai azonnal értesítik az illetékes konzult, aki intézkedik az utasok megsegítése vagy az elhunytak azonosítása felől.^[23]

Az érintett államok megegyezése alapján a konzulok diplomáciai feladatokat is elláthatnak, amennyiben az érintett államok között nem állnak fenn diplomáciai kapcsolatok. Ez jogi helyzetüket nem befolyásolja. Kivételes esetben harmadik állam részére is végezhet konzuli feladatokat a fogadó államban egy konzul, erről azonban a fogadó államot értesíteni kell.^[24]

[17] Nagy, 1999, 436.

[18] Nagy, 1999, 436.

[19] Nagy, 1999, 436.

[20] Nagy, 1999, 436.

[21] Nagy, 1999, 436.

[22] Nagy, 1999, 436.

[23] Nagy, 1999, 436.

[24] Nagy, 1999, 436.

II. E-DIPLOMÁCIA

A bevezetésben említett három fogalom közül elsőként az e-diplomácia kerül bemutatásra. Nyáry Gábor meghatározása szerint az e-diplomácia nem más, mint „a diplomácia digitalizálása a hagyományos működések gyökeres átalakítása nélkül”.^[25]

Vagyis, nem más, mint diplomácia, IKT-eszközök felhasználásával. Ez történhet a „hagyományos” IKT-eszközök igénybevételevel, például telefonhívások vagy online konferenciák tartásával. A másik pedig a social media felhasználása a diplomáciai folyamatok kiterjesztésére.

A hagyományos eszközökkel történő e-diplomáciai eszköztár elemei közül a legelterjedtebb az online meeting. Az utóbbi pár évben a COVID-19 okozta pandémia hatására egyre több állam vette igénybe államközi érintkezései során. A közelmúltból az orosz-ukrán konfliktus során Zelenszkij elnök is online tartja a kapcsolatot külföldi kollégáival, vagy tartanak tárgyalásokat a felek.

A social media megjelenése szintén hozzá tett a diplomáciai folyamatok modernizálódásához. Ratko Mladic boszniai szerb katonai parancsnok tárgyalásán, 2011-ben William Hague brit külügyminiszter a Twitter felületén osztotta meg gondolatait a nyilvánossággal, nevezetesen „A szíriai vezetőknek el kellene gondolkodniuk a vádlottak padján ülő Mladic láttán - a nemzetközi igazságszolgáltatás keze messzire elér.” Az utóbbi években rendszeressé váltak az ilyen vagy ehhez hasonló Facebook-, Twitter-bejegyzések vezető diplomaták, állam- és kormányfők részéről. Az Egyesült Államok odáig ment, hogy diplomatáiknak figyelniük kell az orosz VKontakt felületet - nemcsak a hírszerzés, de a kormányzati kommunikációs stratégia kidolgozása céljából.^[26]

III. DIGITÁLIS DIPLOMÁCIA

Hasonlóan a modern világunkban felbukkant új jelenségekhez, a digitális diplomáciának sincs jelenleg egy egységes fogalma.

Potter szerint a digitális diplomácia a diplomáciai tevékenységek digitális technológiákon, interneten, mobil eszközökön és a közösségi média platformokon való gyakorlását jelenti. Lewis a digitális diplomáciát a diplomaták általi közösségi média használatként fogalmazza meg, amely platformokat a diplomaták és politikusok egymással és a nagyközönséggel való kommunikációra használják. Manor és Segev szerint a digitális diplomácia legfőképpen egy ország növekvő social media-használatára utal, amit egy ország a jó hírneve és a róla alkotott előnyös kép kialakítása, valamint a külpolitikai céljai elérése érdekében végez. Nyáry Gábor szerint nem más, mint „A diplomácia hagyományos folyamatainak

[25] Nyáry, 2020, 332.

[26] Infoter.hu: E-diplomácia.

gyökeres (transzformatív) átalakítása az IKT-technológiák következtében.”^[27]

2002-ben hozták létre először, az Egyesült Államokban az első digitális munkacsoportot. Az a Külügyminisztérium berkein belül működött, e-Diplomata néven.^[28] Továbbá az Egyesült Királyság, valamint Svédország külügyminisztériuma is rendelkezik digitális diplomáciai hivatallal.^[29]

A social media térnyerésével egyes állami aktorok is megjelentek a közösségi térben. Így több új fogalom is létrejött: Facebook-diplomácia, Twitter-diplomácia, stb. 2008-ban, az amerikai elnökválasztások során kezdődött el ez a folyamat, Barack Obama ugyanis kiterjedten kezdte el használni kampánya során a Facebook felületét. Azonban nem ők voltak az elsők, akik a sajtó erejét felhasználva próbálták befolyásukat kiterjeszteni a választópolgárokra. 1922-ben Warren G. Harding volt az első elnök, aki rádióüzenetet küldött, Franklin D. Roosevelttel pedig már rendszeresen tartott elnöki rádióbeszédeket. 1961-ben John F. Kennedy tartotta az első élő sajtótájékoztatót.^[30]

A social media igazi erejének bemutatása a 2008-as elnökválasztáskor kezdődött. Barack Obamának 2008-ban a választások előtt 3 millió, míg ellenfelének, Romneynak alig pár ezer facebook követője volt.^[31] Ez 2012-re Obama esetén megtízszereződött. Ezt a szavazóbázist úgy tudta megteremteni, hogy tudatosan kezdte használni a Facebook platformját. Univerzális témákat dolgozott fel, bepillantást engedett saját magánéletébe, megosztotta érzéseit, aggályait. Valamint felhasználta az éppen szárnyait bontogató Youtube platformot is.^[32]

A másik ilyen jelenség 2016-ban, Donald Trump kampánya idején volt megfigyelhető. Ő is tudatosan használta a social médiát, különösen a Twittert. Elnöki évei alatt is széleskörűen tweetelt. A kérdés az, vajon mely bejegyzések feleltethetők meg az állami egyoldalú aktusok követelményeinek. Lényeges, hogy egy egyoldalú állami aktusnak nemzetközinek, nyilvánosnak, koherensnek, és perdöntő tartalommal bírónak kell lennie.^[33] Így a tweetek nagy többsége nem alkalmas nemzetközi joghatás kiváltására, mivel az első feltételnél elbukik. Így nem alkalmas például Trump elnök 2019-ben, a Golán-fennsík szuverenitásáról tweetelt üzenete sem, ettől függetlenül azt több állam elítélte.^[34]

2021 nyarán Barbados bejelentette, hogy megnyitják a világ első digitális nagykövetségét. A barbadosi kormány ugyanis aláírt egy megállapodást arról, hogy Decentralandben, egy Ethereum-alapú online platformon nyitják meg nagykövetségüket a Metaverzumban. A jelenlegi fázisban sokat nem lehet tudni

[27] Nyáry, 2020, 332.

[28] Klausz, 2018, 350.

[29] Klausz, 2018, 350.

[30] Ádány, 2021, 17.

[31] Klausz, 2018, 350.

[32] Klausz, 2018, 351.

[33] Ádány, 2021, 24.

[34] Ádány, 2021, 25.

még erről a projektről, azonban annyit igen, hogy e-vízum és e-konzuli szolgáltatásokat is terveznek nyújtani majd.^[35]

2022. július 18-án fogadta el az Európai Tanács az unió digitális diplomáciáról szóló következtetéseit.^[36] A Tanács felismerte, hogy a digitális technológiák új lehetőségeket és kockázatokat teremtenek, nemcsak az uniós polgárok életében, hanem az egész világon. Ráadásul kulcsfontosságú versengő tényezőkké váltak, amelyek képesek megváltoztatni a geopolitikai erőviszonyokat. Az Unió digitális szövetségek és partnerségek egyre növekvő hálózatával rendelkezik szerte a világon, és egyre többet fektet be a digitális infrastruktúrába, és támogatja partnereit saját szabályozási megközelítésük meghatározásában, amely az emberközpontú technológiai megközelítésen alapul, a Global Gateway Stratégián keresztül. Ennek fényében az EU hamarosan külön irodát nyit San Franciscóban, a digitális technológia és innováció egyik globális központjában, hogy javítsa a digitális diplomáciát az Egyesült Államokban és az Egyesült Államokkal. Ennek megfelelően az Unió aktívan elő fogja mozdítani az egyetemes emberi jogokat és alapvető szabadságjogokat, a jogállamiságot és a demokratikus elveket a digitális térben, és előmozdítja a digitális technológia emberközpontú megközelítését a megfelelő multilaterális fórumokon és más platformokon, elősegíti a partnerségeket és szövetségeket a hasonlóan gondolkodó államokkal. Ennek megfelelően megerősíti az ENSZ rendszeréhez, a G7-hez, az EBESZ-hez, az OECD-hez, a WTO-hoz, a NATO-hoz fűződő kapcsolatát, valamint az Európai Bizottságot és más többoldalú fórumot, továbbá törekszik az EU zöld fejlesztési és hálózati diplomácia koordinációja eredményeinek kihasználására.

Hazánkban 2016-ban indult a Digitális Külképviselet program, mely oktatás folyamatos szervezésével igyekszik a külképviseleten dolgozó diplomaták és egyéb személyzet social media-tudását tágítani.^[37] 2018-as adatok szerint a hazai külképviseletek 62%-a rendelkezik Facebook oldallal. Ez értelemszerűen az utóbbi pár évben bővült.^[38]

IV. KIBERDIPLOMÁCIA

Maga a „kiber” szó az angol „cyber” szóból származik, és számítógéppel kapcsolatos jelent. Ezen logika alapján joggal gondolhatnánk, hogy kiberdiplomácia alatt a diplomáciai tevékenység számítógépes, internetes környezetben való el látását értjük. Napjainkban nincs egységes szakirodalmi álláspont a kiberdiplomácia fogalmára, legáltalánosságban azt mondhatjuk, hogy a kiberdiplomácia nem más, mint „egy adott állam egyedül vagy több állammal együttesen véghez-

[35] Origo.hu: Ennek az országnak lesz előszőr..., 2021.

[36] Európai Tanács: Uniós digitális diplomácia..., 2022.

[37] Klausz, 2018, 353.

[38] Klausz, 2018, 354.

vitt olyan cselekedeteinek összessége, amelyek külpolitikai célokat és érdekeket szándékoznak érvényesíteni a kibertérben, erősen támaszkodva az információ, az információkommunikáció és a számítógépek felhasználási területeire”.^[39]

A kiberdiplomácia tényleges szereplői - az államok és nemzetközi szervezetek mellett persze – a hagyományos diplomaták, illetve az egyes szakpolitikai területeken releváns intézmények képviselői.^[40]

A kiberdiplomáciai folyamatok megindulásának első állomása 2011, amikor is az Egyesült Államok elfogadta az International Strategy for Cyberspace névre keresztelt dokumentumot. Ez volt az első kormányzati dokumentum, mely önálló tématerületnek tekintette a kibertér nemzetközi összefüggéseit.^[41] Ezen felül néhány problémás területet azonosít, úgymint hálózatvédelem, internetkormányzás, internet szabadsága. Mindezekben túlmenően a stratégia a keretrendszer megalkotása mellett megalkotta a megvalósítási intézményrendszert is, ugyanis létrehozta az Egyesült Államok Külügyminisztériumának Kibertérügyi Koordinátori Hivatalát.

2013-ban Japán is megalkotta kiberdiplomáciai stratégiáját, amely a Nemzetközi Kiberbiztonsági Együttműködési Stratégia nevet kapta. 2015-ben az Európai Unió Tanácsa elfogadta az Európai Tanácsi Következtetést a Kiberdiplomáciáról, mely mérőföldkő abban az értelemben, hogy először használta a kifejezést az unió intézményrendszerében.^[42] A stratégiaalkotást követően több államban is felállítottak a külügyminisztérium kötelékében működő, kiberdiplomáciával foglalkozó részleget, mint például Belgiumban. Franciaország 2015-ben fogadta el kiberstratégiáját, „A digitális biztonság nemzeti stratégiája” néven. A stratégia öt fő célt határoz meg, amelyek közül az ötödik Európa, a digitális stratégiai autonómia és a kibertér stabilitása.^[43] Franciaország szövetségein keresztül, három fő módon kíván részt venni Európa digitális átalakulásában: azáltal, hogy más, önkéntes EU-országokkal közösen napirendet tűz ki egy európai stratégia kidolgozására, erősíti Franciaország jelenlétét és befolyását a nemzetközi hálózatépítési megbeszéléseken, valamint másokat támogat.^[44] A nemzetek kiberképességeket építenek ki, hozzájárulva ezzel a kibertér globális stabilitásához. E stratégia megvalósítása és a kiberdiplomácia területére való összpontosítás érdekében 2015-ben létrehozták a Külügyminisztériumban a kiberdiplomácia és a digitális gazdaság nagyköveti posztját.^[45] Ezzel összehasonlítva, Németország 2016-ban fogadta el második kiberbiztonsági stratégiáját. A stratégia négy cselekvési területet sorol fel, amelyek közül az egyik Németország megfelelő pozíciója az európai és nemzetközi kiberbiztonsági politikai megbeszéléseken. Ez egyértelműen azt mutatja, hogy a kiberdiplomácia kiemelt területté nőtte ki magát, és az ország biztonságát befolyásoló

[39] Mártonffy, 2020, 334.

[40] Molnár, 2020, 343.

[41] Nyáry, 2020, 336.

[42] Nyáry, 2019, 2.

[43] Molnár, 2020, 374.

[44] Molnár, 2020, 374.

[45] Molnár, 2020, 374.

alapvető tényezővé vált.^[46] Ennek részeként Németország hangsúlyozza a kétoldalú partnerségek fontosságát is, elsősorban az információmegosztás és a határokon átnyúló szolgáltatásokkal kapcsolatos biztonsági kérdések koordinációja, valamint a kapacitásmegosztás, másrészt a fejlesztési együttműködés területén, ahol a biztonság és a bizalom a legfontosabb.^[47] Európai viszonylatban talán a legfejlettebb kiberstratégiája az Egyesült Királyságnak van.^[48] 2016-ban fogadták el az ország harmadik kiberstratégiáját, amely három célt tűz ki maga elé, ezért szokás nevezni a 3D stratégiájának: Defend-Deter-Develop.^[49] A második célkitűzés tekintetében a kiberdiplomáciának van kiemelkedő szerepe. Az elrettentés gondolata nem csak „kemény” eszköz (például offenzív hálózati képességek fejlesztése), hanem magában foglalja az együttműködési csatornák további szélesítését és elmélyítését is – ahogy a stratégiában is szerepel: az Egyesült Királyság folytatja a globális kiberszövetség kiépítését, megkezdte és továbbra is támogatja a nemzetközi jog kibertérben történő megfelelő alkalmazását.^[50] A három stratégiai cél megvalósítása csak megfelelő nemzetközi keretek között képzelhető el. E tekintetben az Egyesült Királyság nemcsak hagyományos szövetségeseire, hanem új partnereire is támaszkodik, és igyekszik kihasználni az ilyen, többoldalú fórumok által kínált befolyási lehetőségeket.^[51]

Kína 2017-ben fogadta el kiberbiztonsági stratégiáját. A kínai kiberdiplomácia a belügyekbe való be nem avatkozás és az egyenlő részvétel elveinek tudatában, a kapacitásépítés és a fejlesztési támogatás fontosságában, valamint az Egyesült Nemzetek Szervezete és más nemzetközi intézmények támogatásában gyökerezik. Mindennek a következménye a kiberszuverenitás, vagyis az internetes szuverenitás kérdése, amely a kezdetektől fogva a kiberdiplomácia középpontjában áll. Kína kétélű fegyvernek tekinti az internetes világot: a gazdasági fejlődés és kormányzás biztosításának alapvető elemeként, de a belső stabilitásra és az intézményi legitimitásra is veszélyt jelent. Az ország elsősorban hazai cenzúrán keresztül kíván válaszokat adni, de hangsúlyozza a nemzetközi együttműködés fontosságát is.^[52] Oroszország már 20 évvel ezelőtt megalapozta kiberstratégiájában a kibertér nemzetközi szabályozásának szükségességét, és Kínával és a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetének többi tagjával közösen megfogalmazta a kibertérrel, valamint a szuverenitás és a szuverenitással kapcsolatos magatartási szabályokat. Ez éles ellentétben áll az Egyesült Államok vezető Nyugattal, amely a múltban mindezt ellenezte, de az utóbbi időben egyre nagyobb hajlandóságot mutatott a szabályozás szükségességének felismerésére. A két tábor közötti nézeteltérések nagyon negatív hatással voltak az orosz-amerikai és az orosz-európai kapcsola-

[46] Molnár, 2020, 376.

[47] Molnár, 2020, 376.

[48] Molnár, 2020, 379.

[49] Molnár, 2020, 378.

[50] Molnár, 2020, 378.

[51] Molnár, 2020, 378.

[52] Molnár, 2020, 362.

tokra, aminek következtében csökken a globális megállapodás esélye – még akkor is, ha maga az ENSZ főtítkára úgy véli, szabályok szükségesek.^[53]

Az államok azonban nem mindig vesznek részt a kiberdiplomáciai folyamatokban egyedül. Hasonló tevékenységek különböző blokkok, bilaterális vagy többoldalú szervezetek vagy szövetségi rendszerek keretein belül valósulhatnak meg, a felek által meghatározott érdekektől függően.^[54] A szabályokon alapuló multinacionális megközelítés példaként a NATO-tagállamok elfogadták a Tallinn Manuált, amely iránymutatásokat fogalmaz meg az államok és más nem állami szereplők kibertérben való használatára vonatkozóan. A Tallinn Manualnak és számos más konkrét lépésnek köszönhetően a NATO és tagállamai vitathatatlanul támogatják a kibertér nemzetek feletti szabályozását. Másrészt az SCO (Shanghai Együttműködési Szervezet) -országok alapvetően más megközelítést alkalmaztak.^[55] A két megközelítés éles ellentétben áll egymással, ezért nemcsak kiberdiplomáciának lehetünk tanúi a kibertérben, hanem kibertámadásoknak, és ha a helyzet eszkalálódik, még kiberhadviselésnek is.^[56]

2021 novemberében állították fel az Amerikai Egyesült Államokban a Külügyminisztérium alárendeltségében működő Kibertér és Digitális Politikai Igazgatóságot. A hivatal élén nagyköveti rangú személy áll majd, illetve működési területe kiterjed majd a kibertér szinte összes szeletére.^[57]

V. DIGITALIZÁCIÓ ÉS KONZULI JOG

A technológiai változások a konzuli kapcsolatok jogára is hatást gyakoroltak, ebben a fejezetben bemutatom a főbb pontokat.

Hazánkban 2016-ban indult a Közigazgatás- és Közszolgáltatás-Fejlesztési Operatív Program (Köfop), valamint a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (Vekop) amely a konzuli tevékenység digitalizációját segíti elő. Ezen programok a Külgazdasági- és Külügyminisztérium vezetésével valósultak meg. A projektben többi között kifejlesztették a „Konzinfo Utazom” mobilapplikációt, amely országonként tartalmaz utazási tanácsokat, fontos elérhetőségeket a külföldre utazóknak. A mobilalkalmazás konzuli védelemre történő regisztráció esetén lehetőséget ad arra, hogy válsághelyzet hirdetésekor a regisztrált felhasználó visszajelezzon, biztonságban van-e, vagy segítséget kér.^[58]

Az applikáció mellett létrehozták a businesshungary.mfa.gov.hu kormány-

[53] Molnár, 2020, 368.

[54] Mártonffy, 2020, 311.

[55] Mártonffy, 2020, 311.

[56] Mártonffy, 2020, 311.

[57] Egov.hu: Új Kibertér Igazgatóságot állítanak fel..., 2021.

[58] Egov.hu: Magyar digitális diplomácia..., 2019.

zati weboldalt. Ezen oldal elsősorban a kis- és középvállalkozásokra fókuszál. Az oldal hozzáférést biztosít külpiazi cégek exportkeresletéhez, online lehet igényelni a háttérintézmények szolgáltatását, az online piactéren pedig meg lehet ismerni a magyar cégek exportkínálatát, továbbá online időpont foglalásra van lehetőség több országra is konzuli ügyintézésre.

A fentiekben túlmenően a konzuli feladatok ellátása és a konzuli védelem biztosítása végett Magyarország Kormánya Konzuli Szolgálatot működtet. Ezen weboldal főleg a kormányzati tájékoztatást szolgálja az állampolgárok felé, a konzuli tevékenység megkönnyítése végett. Egyik legfontosabb fóruma az „Utazási tanácsok” fül, amely a legfontosabb információkat tartalmazza az államokról, illetőleg kategóriákba sorolja őket beutazási kockázat szerint. Továbbá információk találhatóak a weboldalon a vízumigénylés hatályos szabályairól, illetve a konzuli feladatokkal összefüggő összes tevékenységről.

Megállapítható, hogy olyan éles tagozódás nem figyelhető meg a konzuli kapcsolatokat illetően, mint a diplomáciánál. A konzuli feladatok ellátása során egyre több és több IKT-eszközt használnak fel, az ügymenet gyorsítása és átláthatósága érdekében. Analógiát használva esetleg az e-diplomáciának lehetne megfeleltetni, ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy nem beszélhetünk önálló e-konzuli jogról, hanem a konzuli feladatok ellátása során egyre több információtechnológiai eszköz alkalmazásáról.

VI. ZÁRÓ GONDOLATOK

Látható, hogy a modern technológiai változások sem a diplomáciát, sem a konzuli kapcsolatokat jogát nem hagyták érintetlenül. A diplomáciai jogot nagyobb mértékben érintették ezek a változások, lévén új fogalmak jöttek létre. Azonban jelenleg is még nagy a fogalmi bizonytalanság, ezért meglátásom szerint a közeljövőben szükség lesz a meglévő kifejezések és fogalmak tisztázására, akár nemzetközi egyezmények formájában.

A konzuli tevékenységet, lévén főleg közigazgatási tevékenységről beszélünk, kevésbé érintették a technológiai változások, leginkább az IKT-eszközök elterjedése figyelhető meg.

IRODALOM

- Ádány Tamás Vince (2021): „Szervusz nép!” - A közösségi média eszköztárának hatása az államok egyoldalú alkotásainak jogi helyzetére. In: Kajtár Gábor – Sonnevend Pál (szerk.): *A nemzetközi jog, az uniós jog és a nemzetközi kapcsolatok szerepe a 21. században*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- Faluhelyi Ferenc (1929): *A párisi Kellogg-egyezmény és annak jelentősége*. Somogyi Ker. Ny., Kaposvár.

- Klausz Melinda (2018): Külképviseltek a közösségi média térben. In: *Hadmérnök*. XIII. évf., 4. sz.
- Mártonffy Balázs (2020): Bevezetés a kiberdiplomáciába: alapfogalmak és elméleti viták. In: Török Bernát (szerk.): *Információ- és kiberbiztonság*. Ludovika Kiadó, Budapest.
- Molnár Anna (2020): A kiberdiplomácia fejlődése az Európai Unióban. In: Török Bernát (szerk.): *Információ- és kiberbiztonság*. Ludovika Kiadó, Budapest.
- Molnár Dóra (2020): Nagyhatalmi kiberdiplomácia - az Egyesült Államok, Kína és Oroszország a nemzetközi kiberporondon. In: Török Bernát (szerk.): *Információ- és kiberbiztonság*. Ludovika Kiadó, Budapest.
- Molnár Dóra (2020): Európai kiberdiplomáciai helyzetkép - Franciaország, az Egyesült Királyság és Németország. In: Török Bernát (szerk.): *Információ- és kiberbiztonság*. Ludovika Kiadó, Budapest.
- Nagy Károly (1999): *Nemzetközi jog*. Püski Kiadó, Budapest.
- Nyáry Gábor (2019): A digitális állam a külpolitikai térben. In: *Új Magyar Közigazgatás*. 2019/12. sz.
- Nyáry Gábor (2020): Kiberdiplomácia: hatalom, politika és technológia a geopolitika ötödik dimenziójában. In: Török Bernát: *Információ- és kiberbiztonság*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest.
- Siska Katalin – Szemesi Sándor (2006): *A nemzetközi jog története*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.

ONLINE FORRÁSOK

- Egov.hu: Magyar digitális diplomácia: konzuli tevékenység digitalizálása és a külkereskedelem online támogatása, 2019. (Elérhető: <https://hirlevel.egov.hu/2019/06/29/magyar-digitalis-diplomacia-konzuli-tevekenyseg-digitalizalasa-es-a-kuikereskedelem-online-tamogatasa/>. Letöltés ideje: 2023.03.23.).
- Egov.hu: Új Kibertér Igazgatóságot állítanak fel az USA Külügyminisztériumában, 2021. (Elérhető: <https://hirlevel.egov.hu/2021/11/02/uj-kiberter-igazgatosagot-allitanak-fel-az-usa-kulugyminiszteriumaban/>. Letöltés ideje: 2022.03.19.).
- Európai Tanács – Az Európai Unió Tanácsa: Uniós digitális diplomácia: a Tanács összehangoltabb európai megközelítésről állapotott meg az új digitális technológiák jelentette kihívásokra vonatkozóan, 2022. (Elérhető: <https://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/2022/07/18/eu-digital-diplomacy-council-agrees-a-more-concerted-european-approach-to-the-challenges-posed-by-new-digital-technologies/>. Letöltés ideje: 2023.01.11.).
- Infoter.hu: E-diplomácia, külpolitika 140 karakterben. (Elérhető: https://infoter.hu/cikk/e-diplomacia_kulpolitika_140_karakterben. Letöltés ideje: 2022.03.23.).
- Origo.hu: Ennek az országnak lesz először a világon virtuális nagykövetsége, 2021. (Elérhető: <https://www.origo.hu/gazdasag/20211116-gazdasag-nagykovetseg-digitalizacio-diplomacia-it.html>. Letöltés ideje: 2022. 03. 23.).

JOGFORRÁSOK

- Alaptörvény 1.cikk (2) d) -h).
- Alaptörvény 9.cikk (4) a) - b).